

Anu Junno & Tuija Kolehmainen

**”ONHAN TÄÄ TUONU POSITIIVISUUTTA ELÄMÄÄN
JA HALUA JATKAA ETEENPÄIN”**

Nivalan nuorten pajalaisten kokemuksia työpajajaksosta

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Toukokuu 2014**

"Nuoruus on kuin niitty,
Auringossa välkehtivä,
Tuulessa väräjävä.

Tai kuin meri,
Vuorotellen kuohuva
ja tyyni.

Vaahtopäiden jälkeen
Onnellista välkettä,
Valkeita purjeita.
Täynnä mahdollisuuksia."

(Tekijä tuntematon)

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Toukokuu 2014	Tekijä/tekijät Anu Junno & Tuija Kolehmainen
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi ”ONHAN TÄÄ TUONU POSITIIVISUUTTA ELÄMÄÄN JA HALUA JATKAA ETEENPÄIN.” Nivalan nuorten pajalaisten kokemuksia työpajajaksosta.		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 43 + 4
<p>Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää Nivalan nuorten työpajoilla olleiden nuorten kokemuksia työpajajaksosta. Tutkimuksellamme halusimme lisäksi selvittää miten työpajajakso oli vaikuttanut nuorten elämään ja minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia heillä oli. Tutkimuksen avulla pyrimme myös saamaan nuorten äänen kuuluville ja saamaan nuorilta ideoita pajajakson kehittämiseen.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä sekä täydennettiin kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla sekä postitse lähetetyillä lomakekyselyillä. Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja haastatteluihin osallistui viisi työpajalla olevaa nuorta. Lomakekysely lähetettiin neljälle kymmenelle työpajalla 2011 tai 2012 olleille entisille pajalaisille.</p> <p>Työmme teoriaosuudessa määritellään työpajatoimintaa, elämänhallintaa, syrjäytymistä ja syrjäytymisen ehkäisyä.</p> <p>Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat, että ennen pajajaksoa heillä oli vaikeuksia elämänhallinnassa, arjen sujuvuudessa ja arkirytymissä sekä sosiaaliset suhteet koettiin vähäisiksi. Haastatellut sekä lomakekyselyyn vastanneet nuoret kokivat työpajajakson vaikuttaneen eniten arjenhallintaan, päivärytmiin, sosiaalisiin suhteisiin, taitojen vahvistumiseen sekä osallisuuteen.</p>		
Asiasanat Elämänhallinta, syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy, työpajatoiminta		

ABSTRACT

Unit CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date May 2014	Author Anu Junno & Tuija Kolehmainen
Degree programme Degree programme in Social Services		
Name of thesis "THIS HAS BROUGHT POSITIVITY INTO LIFE AND ALSO WILL TO CARRY ON." The experiences of young people in Nivala of taking part in a youth workshop.		
Instructor Leena Raudaskoski		Pages 43 + 4
<p>The purpose of this study was to find out what kinds of experiences the young people who had taken part in the youth workshops in Nivala have of the workshop activity. In addition the aim was to find out how the workshop period had affected the young people's lives and what future plans they had. The study also aimed at giving the youth a voice and getting development ideas for the workshop period from the young.</p> <p>The study was conducted using a qualitative research method, and it was supplemented by a quantitative research method. The data were collected through interviews and mailed questionnaires. Theme interviews were conducted with five young people part in the workshop. The questionnaire was sent to forty young people who had taking part in the workshop in 2011 or 2012.</p> <p>In the theoretical part of the thesis the concepts of workshop activities, life management, social exclusion and inclusion are defined.</p> <p>The participants felt that before the workshop period they had had difficulties in life management, the smoothness of everyday life and everyday rhythm and they felt that they had limited social relationships. All the interviewed youngsters as well as those who responded to the questionnaire felt that the workshop period had contributed most to their everyday life management, daily routines, social relationships and work skills, and that it had strengthened their inclusion.</p>		
Key words Life management, social exclusion, social inclusion, workshop activities		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TYÖPAJATOIMINTA	3
2.1 Nuorisotyöttömyys	3
2.2 Työttömyyden vaikutukset	4
2.3 Nuorten työpajatoiminta	4
2.4 Työpajatoiminnan lähtökohdat	6
2.5 Nivalan nuorten työpaja	7
2.5.1 Käsi- ja taidetyöpaja	8
2.5.2 Metallipaja	9
3 ELÄMÄNHALLINTA JA SYRJÄYTYMINEN	10
3.1 Elämänhallinta	10
3.2 Syrjäytymisen syitä	11
3.3 Syrjäytymisen ehkäisy	13
3.4 Nuorten yhteiskuntatakuu	15
3.5 Nuorisolaki	15
4 TUTKIMUSPROSESSI	17
4.1 Tutkimustehtävä	17
4.2 Tutkimusmenetelmä	18
4.3 Aineistonkeruu	18
4.3.1 Teemahaastattelu	19
4.3.2 Lomakekysely	22
5 TUTKIMUSTULOKSET	25
5.1 Elämäntilanne ennen työpajajaksoa	26
5.2 Kokemuksia työpajajaksosta	27
5.3 Tulevaisuuden näkymiä	29
5.4 Elämäntilanne työpajajakson jälkeen	30
5.5 Työpajatoiminnan kehittämisideoita	31
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
7 POHDINTA	36
LÄHTEET	42
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytyminen ja nuorisotyöttömyys ovat ajankohtaisia aiheita tänä päivänä. Opetusministeriön mukaan yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa. Tulevaisuudessa huolena on uhkaava työvoimapula suurien ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Työntekijöistä tulee olemaan vielä pulaa, mutta jos nuori ei kouluttaudu, hänellä ei ole valmiuksia työelämään sitten kun työpaikkoja vapautuu eläköitymisten myötä. Työttömyys on myös yksi syrjäytymistä edesauttava tekijä, varsinkin jos työttömyys pitkittyy.

Pajatoiminnan avulla on Suomessa pyritty vastaamaan tähän ongelmaan tarjoamalla työharjoittelupaikkoja työttömille nuorille. Pajalla nuori voi saada työkokemusta ja ohjausta työnhaussa, opiskelupaikkojen hakemisessa ja arjenhallintataidoissa. Pajat tarjoavat myös yhteisön mihin kuulua, kun opiskelutai työpaikkaa ei heti kaikille nuorille löydy. Yhteisö koostuu eri alojen ammattilaisista ja toisista työpajanuorista. Pajoilla tehdään tärkeää työtä työttömien nuorten elämäntilanteen parantamiseksi.

Nivalan nuorten työpaja on yksi Oulun läänin vanhimmista työpajoista. Pajatoiminnalla on siis pitkät perinteet ja vakiintunut paikkansa Nivalassa. Metallipaja on antanut opastusta metallialan töihin toiminnan alusta asti. Käsi- ja taidetyöpajalla on valmistettu erilaisia kädentaitoja myyntiin ja tilaukseen asti. Työvalmennuksen lisäksi pajoilla annetaan yksilövalmennusta, joka on sosiaalista vahvistamista ja elämänhallintataitojen kartuttamista

Omassa tutkimuksessamme halusimme lähteä selvittämään työpajan käyneiltä nuorilta kuinka he ovat pajajaksonsa kokeneet ja miten he toivoisivat pajatoimintaa kehitettävän. Työpajanuorien oman äänen saaminen kuuluville on

erittäin tärkeää. Nuoret tarvitsevat vaikuttamisen kanavia ja tämä on yksi sellainen. Nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksien puute nakertaa nuorten halua ottaa vastuuta omasta elämästään.

Tutkimuksemme avulla meille selvisi, että suurin osa tutkimukseemme osallistuneista nuorista koki pajajakson mielekkääksi, tarpeelliseksi ja pajan antama tuki oli auttanut heitä elämässä eteenpäin. Pajajakson koettiin myös vaikuttaneen positiivisesti moneen tärkeään elämän osa-alueeseen. Lisäksi nuoret kokivat saaneensa pajajaksolta monia tärkeitä avaimia elämäänsä.

2 TYÖPAJATOIMINTA

2.1 Nuorisotyöttömyys

Peruskoulun jälkeen nuorilla on ollut yleensä kaksi vaihtoehtoa, joko opintojen jatkaminen tai työelämään siirtyminen. Nykyään nuorten on paljon vaikeampaa päästä työmarkkinoille ilman ammattikoulutusta ja työkokemusta. Aputyömiehen paikkoja ei enää ole ja moni työpaikka on siirtynyt halvan työvoiman maihin. Vaikeinta työllistyminen on niiden nuorten kohdalle, joiden vaikeudet eivät liity ainoastaan koulutuksen riittämättömyyteen. Etenkin nuorilla, jotka ovat syrjäytymisvaarassa opiskeluun ja työelämään liittyvät vaikeudet ovat monitahoisia. Monitahoisten vaikeuksien vuoksi syrjäytymisen ehkäisyssä tarvitaan monialaista sosiaali- ja terveyspalveluiden osaamista. Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan nuoria auttaa parhaiten. (Välimäki 2007, 23.)

Nykyajan yhteiskunnassa työelämässä vaaditaan osaamista aina vain enemmän, joka taas vaikeuttaa työelämästä sivuun joutuneiden työllistymistä. Osalla nuorista ja varsinkin maahanmuuttajista työpaikan saaminen pitkittyy. Suomessa on totuttu näkemykseen, että paras syrjäytymisen ehkäisykeino on työllistyminen. Tämän päivän työmarkkinoilla menestyäkseen tarvitaan tehokkuutta, hyviä sosiaalisia taitoja, sopeutumiskykyä sekä hyvä koulutuspohja. Huono-osaisuutta vähentävät ja osallisuutta lisäävät sellaiset keinot, jotka ottavat ihmisten erilaisuuden huomioon. (Välimäki 2007, 22.)

2.2 Työttömyyden vaikutukset

Työttömyydellä on monenlaisia vaikutuksia elämänhallintaan. Työttömyys vaikuttaa eniten ihmisen taloudelliseen tilanteeseen. Suomalaisessa kulttuurissa työntekoa on aina arvostettu suuresti. Sen takia työttömyys voi aiheuttaa joillekin itsetunto-ongelmia ja sosiaalisten verkostojen kapeutumista. Lisäksi työtön saattaa tuntea itsensä hyödyttömäksi ja tarpeettomaksi sekä kokea syyllisyyttä työttömyydestään. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2001, 87–88.)

Tänä päivänä yleisiä ovat epätyypilliset työsuhteet, jolloin työsuhteiden pituudet vaihtelevat, tukitöiden, koulutuksen ja työttömyysjaksojen kanssa. Tästä johtuen ihminen joutuu viranomaiskierteeseen, jonka seurauksena hänen vaikuttamisen mahdollisuudet oman elämänsä kulkuun heikkenevät. Työttömyyden pitkittyessä työllistymisen kynnys nousee yhä korkeammalle. Pitkittynyt työttömyys lisää ihmisen riskiä joutua syrjäytymisvaaraan. (Kettunen, ym. 2001, 87–88.)

Nuorten kohdalla töihin pääsyä voidaan pitää yhtenä aikuistumisen merkinä. Työmarkkinoille siirtyminen on kuitenkin tänä päivänä monimutkaistunut ja määräaikaisten työsuhteiden lisäksi on lisääntyneet etenkin nuorten kohdalla. Nuoret siirtyvät työmarkkinoille yhä myöhempään, koska nykyään kouluttaudutaan pidempään. (Kuure 2001, 18.)

2.3 Nuorten työpajatoiminta

Työpajatoiminnan avulla pyritään kehittämään nuoren elämänhallinnan taitoja, parantamaan hänen kykyjään ja valmiuksiaan, jotta hänen olisi tulevaisuudessa helpompaa hakeutua itseään kiinnostavaan koulutukseen tai työhön. Työpajatoimintaan kuuluu käytännön työtaitojen harjoittelemista ja valmentautumista tule-

vaisuuteen. Työpajojen perusideana on, että nuori voi oppia asioita tekemisen ja kokeilun kautta. Työpajoilla käytössä ovat työn tekemisen lisäksi työvalmennus ja yksilövalmennus. Työvalmennuksessa keskitytään kehittämään valmennuksessa olevan nuoren työkykyä, taitoja ja osaamista. Yksilövalmennuksessa olevan nuoren kohdalla taas pyritään keskittymään nuoren arjenhallinnan ja toimintakyvyn kehittämiseen. Työpajajakso kestää yleensä noin kuusi kuukautta ja se kuuluu palvelukokonaisuuteen, jossa yhteistyötä ovat tekemässä muun muassa työvoimahallinto ja sosiaalitoimi. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

Työpajat Suomessa ovat hyvin erilaisia. Ne kaikki ovat toimijoidensa näköisiä. Voitaisiin todeta, että työpaja ja sen tuloksellisuus pystytään määrittelemään työpajajakson käyneen nuoren kautta. Jos pajalle tulleen nuoren elämänlaatu paranee pajajakson aikana ja hän saa lisää työkaluja omaan elämäänsä varten, ne ovat parhaita laadun kriteereitä. Työpajojen tehtäväkenttä tulee jatkossa vain laajenemaan yhteiskuntaluokkien erojen kasvaessa. Pajoille tulevat nuoret ovat muuttuneet entistä haasteellisimmiksi. Se vaatii myös ohjaajilta monenmoista kykyä vastata näihin haasteisiin. Monialainen verkosto on saatava toimimaan nuorten ympärillä tiiviisti, jotta yksikään nuori ei putoaisi. Menestyksekkäs työpajan toiminta edellyttääkin erilaisten nuorten tarpeet huomioon ottavaa työskentelyotetta. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

Työpajojen kohderyhmänä ovat ensisijaisesti ne nuoret, jotka ovat jääneet koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Heillä voi olla vaikeuksia löytää oikea koulutusala. Nuorilla voi olla myös vaikeuksia oppimisessa tai arjenhallinnassa. Joillakin työpajoille tulevilla nuorilla on jo tutkinto, mutta he tulevat kartuttamaan työkokemusta, joka helpottaa kiinnittymistä työmarkkinoille. (Komonen 2007, 432–433.)

2.4 Työpajatoiminnan lähtökohdat

1980-luvulla perustettiin Suomeen ensimmäiset työpajat. Aluksi toiminta oli lähinnä käytössä yhtenä välineenä nuorisotyössä. Sen avulla pyrittiin etsimään ja löytämään mahdollisia uusia ratkaisumalleja, joilla voitaisiin vaikuttaa nuorten koulutukseen ja työelämästä syrjäytymisen ongelmiin. Kohderyhmäksi määriteltiin nuoret, joilla ei ollut koulutusta tai työtä ja he olivat syrjäytymisvaarassa. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

Vähitellen työpajojen tarve lisääntyi ja 1990-luvulla työpajoja löytyi jo lähes jokaisesta kunnasta. Työpajojen huomattavaan lisääntymiseen vaikutti suuresti 1990-luvun lama ja siitä aiheutunut suuri työttömien määrä. Työpajojen kohderyhmä laajeni ja pajojen kohderyhmänä ei enää ollut ainoastaan nuoret, vaan pajoille saattoi valmennukseen tulla kaikenikäiset ja joissakin tapauksissa kokonainen perhekin saattoi olla yhtä aikaa työpajajaksolla. 1990-luku oli työpajoille myös työpajatoiminnan kehittämisen aikaa ja vähitellen työpajatoiminnasta muotoutui työvoimapolitiittinen toimenpide, joka oli nuorille suunnattu toimintamalli. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

Laman jälkeen työpajatoiminta alkoi vakiinnuttaa asemaansa ja jatkoi leviämistä. Tähän vaikutti suuresti se, että työpajatoimintaan saatiin lisärahoitusta EU:hun liittymisen myötä Euroopan Sosiaalirahaston rakennerahastosta. Kun nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys alkoivat Suomessa lisääntyä, näkyi sen vaikutukset myös työpajojen asiakaskunnassa ja työpajoille tulevat nuoret olivat aikaisempaa haasteellisempia. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

Nuorten työttömyys on vuosien varrella koko ajan vähenemään päin, mutta edelleen syrjäytymisvaarassa ovat nuoret, joille kouluttautuminen ja työllistyminen on hankalaa. Aikuisten kohdalla ongelmiksi ovat muodostuneet etenkin pitkäaikais-

työttömyys, johon suuresti vaikuttaa toimintakyvyn heikkeneminen ja se, että heidän koulutuksensa ovat vanhentuneet. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

2000-luvulla työpajojen asiakaskunta laajentui ja uusina ryhminä mukaan työpajoille tulivat muun muassa päihdeongelmaiset, mielenterveyskuntoutujat ja maahanmuuttajat. Asiakaskunnan laajentumisen ja haasteellisten ryhmien mukaan tulon vuoksi alettiin työpajalla toimivilta työntekijöiltä vaatia entistä enemmän vahvaa työ- ja yksilövalmennuksen osaamista, sekä kykyä tehdä kattavaa verkostotyötä muiden yhteistyötahojen kanssa. Aikaisemmin työpajojen perustehtävänä oli ns. kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja tuottaminen. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

2.5 Nivalan nuorten työpaja

Nivalan työpajatoiminta on alkanut ensimmäisten joukossa koko Oulun läänissä vuonna 1996. Ensimmäisenä toimintansa aloitti metallipaja nuorten työttömien työharjoittelupaikkana. Jonkin ajan jälkeen huomattiin, että samantyyppistä toimintaa kaivattiin myös tytöille. Käsi- ja taidetyöpaja avasi ovensa 1998. Toiminta oli aluksi Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamaa. Hankkeita ovat rahoittaneet Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen työvoimaosasto ja Oulun lääninhallituksen sivistysosasto. Tällä hetkellä Nivalan nuorten työpajan rahoitus koostuu suurimmaksi osaksi Nivalan kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen avustuksista sekä työpajatoiminnan myyntituotoista. (Nivalan työpajan toimintakertomukset 2009–2011.)

Nivalan nuorten työpajatoiminta on ollut alusta asti kivijalkapaja-tyyppistä eli nuoret ovat konkreettisen työn avulla harjaannuttamassa oman elämän hallintaa ja

toimintakykyä. Tämä tekemällä oppimisen metodi on koettu toimivaksi ja tälle kohderyhmälle sopivaksi. Nivalan nuorten työpajan läheisimpiä yhteistyökumppaneita ovat sosiaalitoimi, työvoimatoimisto ja terapiayksikkö. Heidän kanssaan pajalla on kuukausittaiset yhteistyökokoukset. Yhteistyötä tehdään myös Nivalan ammattiopiston sekä muiden lähialueen oppilaitosten kanssa. Moniammatillisuus on yksi tärkeimmistä tarkoituksenmukaisen työpajatoiminnan mahdollistajista. Pajajaksoilla nuorille tehdään henkilökohtaiset suunnitelmat, joiden tavoitteena on jatkosuunta joko koulutukseen tai työelämään pajajakson päätyttyä. (Nivalan työpajan toimintakertomukset 2009–2011.)

2.5.1 Käsi- ja taidetyöpaja

Käsi- ja taidetyöpaja on tarkoitettu alle 29-vuotiaille työttömille nuorille. Pajajakson aikana nuori saa työkokemusta ja ohjausta koulutukseen hakeutumisessa. Nuoret tulevat pajalle yleensä työvoimatoimiston kautta työharjoitteluun tai sosiaalitoimen kautta kuntouttavaan työtoimintaan. Käsi- ja taidetyöpajalla on oma pajamyymälä, jonne valmistetaan pajalla erilaisia kädentaidon tuotteita. Myymälä on auki aina pajan ollessa auki, jolloin pajalaisten on mahdollista opetella myös asiakaspalvelutaitoja. Pajalla tehdään myös korjausompelua ja tilaustöitä asiakkaille. Käsi- ja taidetyöpajalla voi opetella monenlaisia kädentaitoja kuten lasitöitä, mosaiikkia, kankaanpainantaa sekä ompelua ja neulomista. Pajalla on kerrallaan keskimäärin seitsemän nuorta. Sen lisäksi pajalla on vaihtelevasti työharjoittelijoita eri kouluista. Pajajakso kestää keskimäärin kuusi kuukautta. Kuntouttavan työtoiminnan jaksot ovat yksilöllisesti rakennettuja. Käsi- ja taidetyöpajalla toimii työvalmentaja ja yksilövalmentaja. (Nivalan työpajan toimintakertomukset 2009–2011.)

2.5.2 Metallipaja

Metallipaja tarjoaa harjoittelupaikan alle 29-vuotiaille nuorille. Metallipajalle tullaan pääosin työvoimatoimiston kautta työharjoitteluun tai sosiaalitoimen kautta kuntouttavaan työtoimintaan. Metallipajalla on tarkoituksena perehtyä erilaisiin työtapoihin ja välineisiin. Pajalla opetellaan metallin perustekniikoita. Paja valmista tilauksesta Kiito-peräkärryjä, teräsrakenteita kuten katoksia ja tikkaita sekä erilaisia metallituotteita ja korjauksia. Metallipajan työtehtävissä voi edetä helposti vaikeamman tason hitsaustekniikoihin asti. Pajajakso kestää keskimäärin kuusi kuukautta. Kuntouttavan työtoiminnan jaksoiden pituudet vaihtelevat tarpeen mukaan. Metallipajalla on keskimäärin seitsemän nuorta kerrallaan sekä lisäksi työharjoittelijoita kouluista. Metallipajalla toimii kaksi työvalmentajaa. (Nivalan työpajan toimintakertomukset 2009–2011.)

3 ELÄMÄNHALLINTA JA SYRJÄYTYMINEN

3.1 Elämänhallinta

Elämänhallinta tarkoittaa ihmisen kykyä hallita omaa elämäänsä, ihmisen kykyä vaikuttaa omiin asioihinsa ja muuttaa olosuhteitaan miellyttävimmiksi ja suotuisemmiksi. Tällöin ihminen yrittää omalla toiminnallaan muuttaa sellaisia ulkoisia tai sisäisiä olosuhteita, jotka hän kokee olevan itselleen liian raskaita tai liikaa voimavaroja kuluttavia. Ihmisen elämänhallinnan voidaan katsoa olevan hyvää silloin, kun ihminen uskoo pystyvänsä omilla ratkaisuillaan ja päätöksillään vaikuttamaan elämänsä kulkuun. Näin hän voi kokea tunteen siitä, että hän itse kykenee ottamaan vastuun elämästään ja asettamaan päämääriä elämässään. Hyvään elämänhallintaan kuuluu myös se, että ihminen pystyy kehittämään itselleen keinoja, joiden avulla hän pystyy saavuttamaan itselleen asettamat päämäärät elämässään. Kun taas ihmisen elämänhallinnan tunne on matala, ihminen ei itse kykene riittävästi vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun. (Keltinkangas - Järvinen 2000, 41–42.)

Sisäinen elämänhallinta pitää sisällään ihmisellä itsellään olevat edellytykset muokautua ja selvitä elämässä eteen tulevilla olosuhteilla ja tilanteilla. Sosiaaliset suhteet, harrastukset ja läheiset ovat elämänhallintaan kuuluvia välineitä, joiden avulla ihminen rakentaa elämänsä merkitystä ja sisältöä. Merkittävä sisäiseen elämänhallintaan vaikuttava tekijä on ihmisen hyvä itsetunto. Ihmisen on pystyttävä uskomaan itseensä ja omiin kykyihinsä vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Lähtökohtana on, että yksilö uskoo itseensä ja mahdollisuuksiin vaikuttaa elämänsä kulkuunsa. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 185.)

Ulkoisella elämänhallinnalla tarkoitetaan sitä, kuinka paljon ihminen kokee itsellään olevan mahdollisuuksia vaikuttaa elämänsä olosuhteisiin. Siihen kuuluu ihmisen itselleen asettamat päämäärät, joita ovat esimerkiksi koulutus, ammatti ja oma asunto. Erityisesti nuorten kohdalla työllistymisellä on suuri merkitys ulkoiseen elämänhallintaan. Työllä pystytään huolehtimaan perustoimeentulosta sekä vaikuttamaan yksilön itsearvostukseen. (Aaltonen ym. 2003, 185.)

Syrjäytymisen vastaparina voidaan nähdä elämänhallinta. Kasautuvat hyvinvoinnin puutteet johtavat heikentyneeseen elämänhallintaan ja sitä kautta syrjäytymisen syvenemiseen. Mitä useammalta elämänalueelta ihminen ajautuu syrjään, sitä enemmän ihminen syrjäytyy. Työllä, koulutuksella ja sosiaalisilla suhteilla on huomattava vaikutus nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Tarkkoja määriä syrjäytyneistä tai syrjäytymisvaarassa olevista nuorista on hankala saada. (Aaltonen ym. 2003, 360–362.)

3.2 Syrjäytymisen syitä

Syrjäytymiseen kuuluvat usein pitkäkestoiset ja toistuvat työttömyysjaksot, mielenterveyden ongelmat, toimeentulon ongelmat, elämänhallintaan liittyvät ongelmat, vähäiset sosiaaliset suhteet sekä syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Syrjäytymisen ehkäisyllä tarkoitetaan keinoja ja menetelmiä, joiden avulla pyritään vaikuttamaan syrjäytymiseen johtavan kehityksen katkaisemiseen. (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 146/2007, 7.)

Syrjäytymiskäsitettä voidaan käyttää myös silloin, kun yksilöä ja yhteisöä yhdistävät siteet heikkenevät huomattavasti. Syrjäytymiskierteessä ihminen menettää tunteen elämänhallinnasta. Tyypillisimpiä piirteitä syrjäytymisprosessissa on monien vaikeuksien päällekkäisyys ja niiden kasautuminen. Vaikeuksien kasautuessa

ihminen ajautuu sivuun monista elämänosa-alueista yhtäaikaaisesti. Syrjäytymiseksi voidaan käsittää myös se, ettei ihmisellä ole mahdollisuutta vaikuttaa tarpeeksi omaan elämäänsä. Yksilön elämänhallinta järkkyy asteittain prosessimaisesti ja vähän kerrallaan. Sosiaalialan työssä on muistettava tukea ihmisen omanarvon tunnetta ja puolustaa asiakkaan oikeuksia, koska syrjäytyessään ihminen ei itse osaa pitää kiinni omista oikeuksistaan ja hän on mahdollisesti menettänyt lähes kokonaan omanarvon tunteensa. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2001, 12–13.)

Peruskoulun jälkeen suurin osa nuorista hakeutuu toisen asteen koulutukseen. Toisella koulutusasteella monet kuitenkin keskeyttävät koulutuksen. Keskeyttämishenkeä on suuri varsinkin niiden nuorten kohdalla, jotka eivät valikoituneet ensimmäisenä vaihtoehtona olleeseen opiskelupaikkaan. Häggmanin tekemien tilastojen mukaan keskeyttämisen syyt ovat moninaisia. Sellaisia voivat olla väärä koulutusala, terveysongelmat, oppimisvaikeudet tai motivaatio-ongelmat. Lisäksi siihen voi vaikuttaa myös toimeentulo-ongelmat. On todettu myös, että osa oppilaisista pääsee peruskoulusta ilman riittävää osaamista, jota vaaditaan siirryttäessä toisen asteen koulutukseen. (Brandt 2007, 99.)

Jos ihminen tuntee, ettei hän voi itse vaikuttaa omaan elämänsä parantamiseen, hän kokee syrjäytymisen erityisen voimakkaasti henkilökohtaisella tasolla. Siitä on seurauksena hyväksymättömyyden tunteita. Osattomuuden ja syrjäytymisen riski suurenemiseen vaikuttaa huomattavasti se, miten yhteiskunnan hyödyt ja mahdollisuudet jakaantuvat yksilöiden kesken. Kaikki ihmiset haluavat tuntea olevansa hyödyllisiä ja tarpeellisia. Kaikille ihmisille tulisi löytää yksilöllinen oman elämänsä selviytymisstrategia. Vaikka tarjolla on kattavia auttamisverkostoja, niin siltikin ihmisille on tärkeää saada huolehtia itse itsestään. (Kemppinen 1997, 126.)

Kaikista vaikeimmassa tilanteessa ovat vähiten koulutusta saaneet nuoret. Heidän kohdallaan yhteiskunnasta ulkopuolelle jääminen ja syrjäytyminen on suurta. Huono-osaisuutta kohdanneilla nuorilla ei ole myönteisiä kokemuksia menneisyydessä eikä nuorella myönteisiä odotuksia tulevaisuudesta, jonka pohjalta he voisivat rakentaa elämäänsä. Ihmisen ahdistuneisuus vaikuttaa huomattavasti ihmisen kykyyn nähdä oma elämäntilanteensa positiivisena. (Kemppinen 1997, 131–138.)

Ihmisen huono-osaisuus aiheuttaa ihmiselle jonkin ajan kuluttua myös syrjäytyneen ihmisen identiteetin. Hän alkaa vastata odotuksiin, joita ympäristö häneen kohdistaa. Syrjäytymistä voidaankin kutsua sosiaaliseksi prosessiksi, joka elää omaa elämäänsä. Ihmiset pyrkivät tietoisesti etsimään yhteisöjä, missä heillä on mahdollisuus ilmaista itseään ja he voivat kokea hyväksyntää. (Kemppinen 1997, 133.)

Yhteiskunnalla on suuri vastuu lasten ja nuorten sosiaalistamisesta kotien ensisijaisesta kasvatusvastuusta huolimatta. Lasten ja nuorten elämisenmahdollisuuksiin vaikuttavat monet eri tahot kuten päivähoito, peruskoulu sekä ammatillinen koulutus. Yhteiskunta voi tukea sosiaalistamista myös harrastusmahdollisuuksien parantamisella sekä sosiaalisen ja fyysisen ympäristön suunnitteluun osallistamisella. Osallisuuden tunne estää merkittävästi syrjäytymistä. Hyvin toimivassa yhteiskunnassa kaikkien osallisuutta edistetään. (Kemppinen 1997, 134.)

3.3 Syrjäytymisen ehkäisy

Hyvän yhteiskuntapolitiikan avulla voidaan parhaiten ehkäistä syrjäytymistä. Syrjäytymisen ehkäisyn pohjana on perheiden turvattu toimeentulo, toimiva neuvola-

työ ja perhetyö, hyvät varhaiskasvatuspalvelut, perusopetus sekä tavoittava nuorisotyö. Peruspalvelujen järjestämisessä on merkittäviä eroja kuntien välillä. Monissa kunnissa palveluita ei pystytä järjestämään tarpeeksi kattavasti ja tehokkaasti, jotta palveluiden avulla voitaisiin tehokkaasti vaikuttaa syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. (Tietoa, toimintaa ja tuloksia. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013.)

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä pääpaino on varhaisessa puuttumisessa. Syrjäytymisen ehkäisyssä moniammatillisella yhteistyöllä on suuri merkitys. Nuorten ongelmat ovat monimuotoistuneet, joka vaikuttaa siihen että yksittäisten asiantuntijoiden työpanos ei ole riittävä. Moniammatillisen yhteistyön avulla pyritään parantamaan sosiaali- ja terveydenhuollon pirstaleisuutta ja sektoroituneisuutta. Moniammatillista yhteistyötä tekevät eri ammattialojen asiantuntijat ja osaajat. Nuorten syrjäytymisen ehkäisytyössä käytettävä monialainen yhteistyö on käytännössä haastavaa, koska se vaatii hyviä vuorovaikutustaitoja, jotta päästään yhtenäiseen kaikkia osapuolia kunnioittavaan lopputulokseen. Hyvällä ja toimivalla yhteistyöllä saavutetaan parhaat tulokset. (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 146/2007, 19–22.)

Syrjäytymisen ehkäisyssä keskitytään erityisesti koulupudokkaisiin, jotka jäävät peruskoulun päätyttyä ilman koulutuspaikkaa tai keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Koulutusta pidetään nuoren elämän tärkeimpänä vaiheena, koska sen kautta hänen on mahdollista saada yhteiskuntaelämän edellyttämät kansalaistaidot, kiinnittyä työelämään sekä löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Jos nuori jää koulutuksen ulkopuolelle jo ensimetreillä, sitä pidetään alkuna nuoren syrjäytymiselle. (Ahola & Galli 2012, 132.)

3.4 Nuorten yhteiskuntatakuu

Nuorisotakuun avulla pyritään lisäämään työllisyyttä ja ehkäisemään syrjäytymistä monin erilaisin keinoin. Nuorisotakuun avulla jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle sekä alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tulee tarjota työ-, opiskelu-, työpaja tai kuntoutuspaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta. Koulutustakuu sisältyy myös nuorisotakuuseen. Sen avulla pyritään saamaan jokaiselle peruskoulun päättäneelle nuorelle jatkokoulutuspaikka toisella asteella, oppisopimus- tai työpajapaikka. (Nuorisotakuu 2013.)

3.5 Nuorisolaki

Nuorisopolitiikka on muuttunut enemmän koko yhteiskuntaa kiinnostavaksi. On herätty siihen tosiasiaan, että ikäluokat pienenevät koko Euroopassa. Siitä johtuen vähenevistä nuorista ja heidän työkyvystään on pidettävä entistä enemmän huolta. Nuorisopolitiikan yksi tärkeimmistä tavoitteista on kehittää nuorten elinoloja sekä edistää yhteiskuntaan kiinnittymistä. (Tarvainen, Pietiläinen & Kuure 2007, 13.)

Nuorisolaki velvoittaa kunnat kuulemaan nuoria tehtäessä heitä koskevia päätöksiä. Nuorille tulee myös järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Laissa pyritään myös edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta ja vahvistamaan nuorten sosiaalisuutta sekä kohentamaan nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitetta toteutettaessa korostuu etenkin yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, ter-

veelliset elämäntavat sekä ympäristön ja elämäntavan kunnioittaminen. (Nuorisolaki 27.1.2006/72.)

Nuorten työpajatoiminnalle ei ole laissa määritelty välitöntä perustaa lainsäädännössä. Kunnat saavat itse päättää mitä nuorille järjestettäviä palveluita he tarjoavat ja miten. Uuden nuorisolain mukaan yksi nuorille järjestettävä palvelunmuoto voi tarvittaessa olla työpajatoiminta. Lisäksi tavoitteena on nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä elämäntaitojen parantaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 146/2007, 34–35.)

4 TUTKIMUSPROSESSI

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksemme sai alkunsa syksyllä 2012 opintoihin kuuluvien teemaopintojen pohjalta. Toteutimme tuolloin harjoitustutkimustyön Nivalan työpajalle. Harjoitustutkimuksen avulla selvitimme nuorten kiinnostuksen kohteita (opiskelu- ja työpaikat, harrastukset, vapaa-ajan toiminta yms.). Harjoitustutkimuksen toteuttamisen jälkeen aloimme suunnitella varsinaista opinnäytetyötämme. Jo alkuvaiheessa tulimme siihen tulokseen, että haluamme tehdä opinnäytetyömme myös Nivalan työpajalle. Aihetta mietimme pitkään ja vähitellen nuorten työpajakokemusten selvittäminen alkoi kiinnostaa meitä kumpaakin. Päädyimme yhdessä tuumin tarttumaan aiheeseen ja aloimme miettiä vähitellen tutkimuksen sisältöä. Tutkimussuunnitelman esitimme opinnäytetyöseminaarissa toukokuussa 2013. Kesän aikana mietimme mahdollista teoriapohjaa työllemme ja syksyllä aloimme työstää tutkimusta.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää Nivalan nuorten työpajalla olleiden nuorten kokemuksia työpajajaksosta. Lisäksi tutkimuksen avulla toivoimme saavamme nuorilta vastauksia siihen, miten työpajatoimintaa voisi kehittää. Tutkimuksessamme halusimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten työpajajakso on vaikuttanut nuorten elämäntilanteeseen?
2. Miten nuoret haluaisivat kehittää työpajajakson sisältöä?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sekä täydensimme sitä kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksemme painopiste on teemahaastatteluissa, jonka lisäksi toteutimme myös lomakekyselyn samojen teemojen pohjalta isommalle joukolle.

Laadullisen tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena ei ole yhden oikean vastauksen löytäminen, eikä tuloksia voida samalla tavalla yleistää kuin määrällisessä tutkimuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena ei myöskään ole löytää mahdollisimman paljon tutkimusaineistoa. Laadullista tutkimusta tehdessä keskitytään sen sisällölliseen laajuuteen. Tutkimusmenetelminä laadullisessa tutkimuksessa käytetään lomakehaastattelua, teemahaastattelua tai avointa haastattelua tai aineisto kerätään tutkijan havaintojen avulla. (Vilkkä 2009, 98–101.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen tapahtuu luonnollisissa tilanteissa. Se on kokonaisvaltaista tietojen keruuta ihmisistä. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että pyritään ymmärtämään kohdetta ja kuvaamaan todellista elämää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 155.)

4.3 Aineistonkeruu

Tutkimuksemme aineistonkeruussa päädyimme käyttämään teemahaastattelua sekä postitse lähetettävää kyselylomaketta. Alun perin tarkoituksena oli haastattelujen lisäksi toteuttaa Webropol-kysely työpajajakson käyneille nuorille, koska se tuntui luontevimmalta tavalta tavoittaa kohderyhmä. Jouduimme kuitenkin luopumaan Webropol-kyselyn tekemisestä, koska sähköpostiosoitteiden saaminen

osoittautui mahdottomaksi. Teemahaastattelun sekä lomakekyselyn pääteemoiksi valikoituivat elämäntilanne ennen pajajaksoa, pajajakson merkitys, tulevaisuus, elämäntilanne pajajakson jälkeen ja pajajakson kehittäminen. Kummankin aineistokeruumenetelmän teemat olivat yhteneväiset.

4.3.1 Teemahaastattelu

Laadullista tutkimusta tehdessä teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on yleisimmin käytetty haastattelun muoto. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että tutkittavasta ongelmasta tai asiasta valikoidaan tarkasti tutkimuksen kannalta keskeisimmät aihe- tai teema-alueet. Teemahaastattelun toteutuksen aikana olennaisinta ei ole se, missä järjestyksessä teema-alueet käsitellään. Tärkeintä on, että haastattelun aikana haastateltavalle annetaan mahdollisuus kertoa omanlaisensa kuvaus haastattelussa esiintyvistä teemoista. (Vilkkä 2005, 101–102.)

Teemahaastattelussa haastattelu etenee tiettyjen teema-alueitten mukaisesti. Teemahaastattelun vahvuus on se, että se tuo haastateltavien äänen hyvin kuuluville. Haastateltavien omat tulkinnat asioista ja niiden merkityksistä tulevat hyvin esille sen avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Aloimme hahmotella teemahaastattelurunkoa, jonka pohjalta saisimme mahdollisimman kattavasti tutkimusaineistoa työtämme varten. Kun teemahaastattelurunko oli suunniteltu, hyväksyimme sen ohjaavalla opettajallamme Leena Raudaskoskella. Olimme myös yhteydessä Nivalan työpajojen yksilövalmentajaan, jonka kanssa sovimme haastatteluiden ajankohdaksi perjantain 10.1.2014.

Menimme sovittuna ajankohtana käsi- ja taidetyöpajalle, jossa työpajaohjaajat näyttivät meille tilan, jossa voisimme haastattelut toteuttaa. Valmistelimme haas-

tattelutilan, laitoimme kahvia, mehua ja pientä tarjottavaa sekä harjoittelimme vielä nauhurin käyttöä, jotta kaikki sujuisi sitten haastatteluissa ongelmitta. Olimme saaneet etukäteen tietää pajaohjaajalta, että tällä hetkellä pajajaksolla on kuusi nuorta. Haastattelupäivänä näistä kuudesta nuoresta paikalla oli neljä. Ennen haastatteluiden aloittamista menimme esittäytymään nuorille ja kertomaan, että olemme tekemässä tutkimusta nuorten työpajalle. Kysyimme heiltä myös alustavasti suostumusta tutkimukseen ja haastatteluun osallistumisesta. Nuoret vaikuttivat suostuvaisilta tutkimukseen, joten pääsimme aloittamaan yksilöhaastattelut.

Ennen haastatteluiden aloitusta pyysimme jokaiselta nuorelta suostumuksen tutkimukseen ja haastatteluun osallistumiseen sekä haastatteluiden nauhoittamiseen. Kerroimme myös jokaiselle, että koko tutkimuksen ajan osallistujat pysyvät nimettöminä, eikä heitä pystytä tunnistamaan valmiista tutkimuksestamme. Kerroimme myös, että kun haastatteluiden vastaukset on analysoitu ja kirjattu tutkimukseemme, niin kaikki haastatteluiden nauhoitukset ja vastausmateriaalit tuhotaan asianmukaisesti. Ennen työpajalle tuloa olimme tehneet kirjalliset suostumuslomakkeet, jotka nuoret allekirjoittivat ennen haastatteluiden aloittamista. Jokainen nuori antoi suostumuksen haastattelun tekemiseen ja nauhoittamiseen.

Haastattelutilanteet sujuivat kokonaisuudessaan erittäin hyvin, vaikka ensimmäisen haastateltavan kohdalla tutkimuksen tekijöillä oli aistittavissa pientä jännitystä, koska tilanne oli kummallekin haastattelijalle uusi. Alkujännityksestä päästyämme haastattelut sujuivat luontevasti ja koimme onnistuneemme hyvin tilanteen hoitamisessa. Haastateltavien nuorten kohdalla oli myös aistittavissa pientä varauksellisuutta haastattelua kohtaan, mutta saimme nuoret vapautumaan, kun kerroimme hyvin tarkasti haastattelun sisällöstä ja siinä esitettävistä kysymyksistä. Vaikka pientä varauksellisuutta olikin aistittavissa joidenkin haastateltavien kohdalla, koimme kuitenkin että nuoret pystyivät kertomaan omasta elämästään, työpajakokemuksestaan ja tulevaisuudestaan hyvinkin avoimesti.

Kaikki haastattelutilanteet toteutimme yhdessä. Haastatteluiden aikana toinen tutkijoista toimi haastattelijana ja toinen huolehti nauhoituksesta ja teki haastatteluiden aikana täydentäviä kysymyksiä, jotta saimme nuorilta mahdollisimman kattavasti tietoa tutkimustamme varten. Koimme että haastatteluiden toteuttaminen kahdestaan onnistui hyvin ja saimme kattavasti vastauksia, koska pystyimme täydentämään lisäkysymyksillä toinen toisiamme. Yksin tehdessä moni tutkimuksen lopputuloksen kannalta oleellinen asia olisi saattanut jäädä vastauksista löytymättä, tai vastaukset olisivat jääneet liian suppeiksi.

Käsi- ja taidetyöpajalaisten haastatteluiden jälkeen jätimme myös pyynnön metallipajan ohjaajille, että he kyselisivät metallipajalaisten halukkuutta osallistua haastatteluun. Helmikuun alussa saimme tiedon, että metallipajalla olisi yksi mahdollinen haastatteluun osallistuva pajalainen. Sovimme haastattelu ajankohdaksi 14.2.2014. Menimme sovittuna ajankohtana metallipajalle, jossa meitä jo odoteltiin. Valmistelimme haastattelutilannetta keittämällä kahvia ja jutustelimme kahvin lomassa, jotta tilanne olisi mahdollisimman luonteva.

Haastattelun toteutimme jälleen yhteistyönä vuorotellen haastatellen ja täydentäviä kysymyksiä tehden. Haastattelu sujui jouhevasti ja avoimesti keskustellen. Koimme, että saimme haastattelun avulla lisää vahvistusta jo aikaisemmin haastatteluista saatuihin vastauksiin. Olimme erittäin tyytyväisiä, että saimme haastateltavia molemmilta pajoilta, koska muuten käsi- ja taidetyöpajan rooli opinnäytetyössämme olisi korostunut liikaa. Myös lomakekyselyistä olimme saaneet molempien pajojen pajalaisten vastauksia kyselyyn.

Haastatteluiden jälkeen nauhoitukset litteroitiin ja kirjoitimme nauhoitukset sanatarkasti tekstimuotoon, jotta vastauksia olisi helpompi analysoida. Litterointien jälkeen aineisto ryhmiteltiin haastattelujen teemojen mukaisesti. Tammikuun ja helmikuun 2014 aikana analysoimme yhdessä sekä teemahaastatteluiden vastauk-

set sekä kyselylomakkeista tulleet vastaukset ja kirjoitimme tutkimukseen saaduista vastauksista yhteenvedon tutkimustuloksiimme.

4.3.2 Lomakekysely

Toisena aineistonkeruumenetelmänä päädyimme tekemään lomakekyselyn. Alkuperäisenä suunnitelmana oli, että olisimme toteuttaneen kyselyn Webropol-kyselynä. Koska tutkimuksemme kohderyhmänä olivat nuoret, ajattelimme, että sähköpostitse voisimme tavoittaa heidät parhaiten. Olimme yhteydessä Nivalan työpajojen yksilövalmentajaan, joka lupasi selvittää löytyisikö työpajalta pajalla olleiden nuorten sähköpostiosoitteita. Yksilövalmentaja otti meihin myöhemmin yhteyttä ja kertoi, ettei heidän tiedoistaan löydy nuorten sähköpostiosoitteita. Vaikka tämä tieto harmittikin meitä ja jouduimme luopumaan suunnitelmasta, niin emme kuitenkaan halunneet luopua kyselylomakkeen tekemisestä. Keskustelimme tilanteesta ohjaavan opettajamme Leena Raudaskosken kanssa ja yhdessä päädyimme siihen, että lähettäisimme kyselyt perinteisenä postitse lähetettävänä kyselynä.

Seuraavaksi aloimme selvittää, miten kyselyiden lähettäminen käytännössä onnistuisi. Olimme yhteydessä Nivalan sivistysjohtajaan, tietohallintosihteeriin ja työpajojen yksilövalmentajaan. Saimme ohjeistuksen tietohallintosihteeriltä, että kysely voitaisiin toteuttaa postitse lähetettävänä kyselynä. Kyselyn lähettäminen täytyisi hoitaa työpajan kautta, jotteivät työpajalla olleiden nuorten henkilö- ja yhteystiedot tule missään vaiheessa tutkimusta tekevien tietoon. Sovimme myös, että kirjeisiin mukaan laitettut vastauskuoret osoitetaan työpajan osoitteeseen. Työpajan kautta tutkijat saavat vastauskirjeet, joihin nuoret ovat pystyneet vastaamaan nimettöminä. Näin pystyimme varmistamaan, etteivät tutkimuksen tekijät missään

vaiheessa riko tietosuojaturvaa. Nämä tiedot kerroimme myös nuorten saatekirjeissä, jotka laitoimme kyselylomakkeiden mukana työpajalla olleille nuorille.

Kun kirjeiden lähetystapa oli selvillä, aloimme hahmotella lomakekyselyn sisältöä ja muotoilla kysymyksiä. Kyselylomakkeet muotoilimme mahdollisimman pitkälti samojen teemojen kautta kuin teemahaastatteluissakin, jotta saisimme lomakekyselyn avulla lisääainestoa teemahaastattelun aihealueisiin. Kun olimme saaneet kyselylomakkeet valmiiksi, olimme yhteydessä työpajojen yksilövalmentajaan. Kerroimme hänelle, että tietohallintosihteerin ohjeen mukaan kyselylomakkeiden lähettäminen pitäisi hoitaa työpajan kautta, jotteivät nuorten henkilö- ja osoitetiedot tulisi tutkimuksen tekijöitten tietoon. Kerroimme hänelle, että me laittaisimme kirjeet valmiiksi ja ohjaajien tehtävänä olisi etsiä nuorten osoitteet ja huolehtia kirjeiden postituksesta. Yksilövalmentaja antoi meille suostumuksensa osoitetietojen laittamiseen sekä kirjeiden postittamiseen aiemmin mainittuun tutkimuslupaamme perustuen.

Seuraavaksi mietimme minkä vuoden pajalaisille kyselyitä laitettaisiin. Olimme alustavasti miettineet lomakekyselyä tehdessämme, että kysely kannattaisi laittaa sellaisille nuorille, joiden pajajakson päättymisestä on jo hieman enemmän aikaa. Tällöin meillä olisi mahdollisuus saada tietoa siitä, mitä nuorille tapahtui pajajakson päätyttyä ja mikä heidän elämäntilanteensa on tällä hetkellä. Sovimme että yksilövalmentaja katsoo 2011 ja 2012 vuoden pajalaisten tiedot lävitse ja kysely laitetaan niille nuorille, joiden osoitetiedot ovat työpajan saatavilla. Yksilövalmentaja kävi nuorten tiedot lävitse ja ilmoitti meille, että 2011 ja 2012 vuoden pajalaisista neljäkymmenen nuoren osoitetiedot löytyvät heidän tiedoistaan. Tämän tiedon jälkeen aloimme valmistella nuorille lähetettäviä kirjeitä, jotta saisimme kyselyn mahdollisimman pian eteenpäin. Toimitimme valmiiksi tehdyt kirjeet työpajalle 23.1.2014, josta ne postitettiin vastaanottajille. Kyselyiden liitteeksi olimme kirjoittaneet saatekirjeen, jossa kerroimme tekemästämme tutkimuksesta.

Saatekirjeessä pyysimme nuoria vastaamaan kyselyymme viimeistään 5.2.2014.
Kyselylomakkeeseen vastasi lopulta kahdeksan työpajalla ollutta nuorta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa analysoimme työpajalla teemahaastatteluun osallistuneiden viiden nuoren vastauksia. Teemahaastatteluiden lisäksi analysoimme kahdeksaa lomakekyselyyn saamaamme vastausta. Olemme lisänneet tulosten analysoinnin lisäksi tutkimukseemme suoria lainauksia sekä teemahaastatteluista että lomakekyselyistä tulleista vastauksista. Halusimme suorien lainauksien avulla tuoda tutkimukseemme aidosti nuorten äänen kuuluville sekä lainausten myötä elävöittää tutkimustamme.

Nuorten haastatteluissa sekä lomakekyselyissä toistuivat samantyylliset teemat. Pyrimme laittamaan lomakekyselyyn mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä, mutta päädyimme myös käyttämään lisäksi monivalintakysymyksiä. Koska kyselyssä oli myös monivalintakysymyksiä, olisimme voineet tehdä tutkimustuloksista myös määrällisiä tilastoja. Halusimme keskittyä laadulliseen tutkimukseen, koska pääpaino tutkimuksessa oli teemahaastatteluilla. Lomakekyselyistä saaduilla vastauksilla halusimme täydentää jo aiemmin kerättyä tutkimusaineistoa.

Tutkimuksemme ensimmäisessä teemassa käsitelimme nuorten elämäntilannetta ennen pajajaksoa ja toisen teeman avulla halusimme selvittää nuorten kokemuksia pajajaksosta. Kolmannessa teemassa keskityimme teemahaastatteluissa nuorten tulevaisuuden näkymiin. Neljännen teeman avulla selvitimme lomakekyselyllä mitä nuorille tapahtui pajajakson päätyttyä ja millainen heidän tilanteensa oli tällä hetkellä. Lopuksi halusimme vielä selvittää nuorten mahdollisia toiveita ja parannusideoita pajatoiminnan kehittämiseen, jotta nuoret saisivat pajajaksolta mahdollisimman paljon avaimia elämäänsä ja tulevaisuuteensa.

5.1 Elämäntilanne ennen työpajajaksoa

Tutkimukseen osallistuneet nuoret tulivat työpajajaksolle eripituisten työttömyysjaksojen jälkeen. Osalla nuorista oli pelkästään peruskoulu käytynä. Osalla oli ammatillinen koulutus hankittuna sekä muutamalla takana oli kesken jääneitä toisen asteen opintoja. Työkokemusta oli osalle nuorista kertynyt muutamasta kuukaudesta yli vuoteen, mutta osalta nuorista työkokemus puuttui kokonaan.

Vastauksissa korostui selvästi, että nuorilla oli vaikeuksia elämän- ja arjenhallinnassa. Nuoret kokivat, että heidän arkirytminsä oli hukassa, sosiaaliset suhteet olivat vähäisiä tai lähes olemattomia, heillä oli toimeentulo-ongelmia, vaikeuksia tehdä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja lisäksi nuoret kokivat, että heillä oli liian vähän mielekästä tekemistä.

Vastauksista tuli selvästi esille, että nuoret eivät kokeneet elämäänsä mielekkääksi työttömänä ollessaan. Lisäksi vastauksissa korostui, että nuoret kaipaivat jotain sisältöä elämäänsä, jonka myötä nuoret voisivat tuntea elämänsä merkitykselliseksi. Moni tutkimukseen osallistuneista kertoi, että heidän arki oli pitkälti sitä, että illalla valvottiin todella myöhään, aamulla nukuttiin puoleen päivään ja loppu päivä menikin sitten kotona kahvia juoden, tietokoneella pelaillen ja televisiota katsellen. Nuorten vastauksista huokui selvästi myös tunne yksinäisyydestä ja halu löytää uusia ystäviä. Vastauksissa tuli esille myös, että vaikeaksi koettiin se, että monesti oma kaveripiiri oli päivisin töissä tai opiskelemassa. He itse yrittivät kuluttaa aikaansa kotona, siihen asti että pääsisivät viettämään aikaa kavereiden kanssa.

”Mun elämä oli sillon hyvin hyvin pitkäveteistä ja ykstoikkosta”

”Istuin kotona ja join kahvia, ei siihen oikein muuta voi lisätä... Mä vähän oikeestaan mietin, että mitä sillä elämällä tekis?”

”Pitkälti mä pelailin ja vietin tylsää elämää”

Vaikka nuoret kokivatkin elämäntilanteensa huonoksi työttömänä ollessaan, niin haastatteluissa tuli selvästi ilmi nuorten vahva halu löytää itselle työ- tai opiskelupaikka. Lisäksi korostui nuorten halu löytää oma paikkansa tässä yhteiskunnassa ja saada muutos omaan elämäntilanteeseen.

”Ku sais vähän jotain koulutusta tai töitä. Sisältöä elämään”

”Mä haluan nyt vaan sellasta säännöllistä elämää oikeestaan”

5.2 Kokemuksia työpajajaksosta

Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat pajajakson myönteisenä. Pajajakson aikana nuoret olivat kerryttäneet työkokemustaan, mikä koettiin tärkeäksi. Monet vastanneista nuorista olivat oppineet pajajakson aikana uusia asioita. He olivat saaneet lisää arkielämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Vastauksissa korostui myös se, että pajalla työskentelyn mielekkyyteen vaikutti paljon se, että työilmapiiri koettiin mielekkääksi. Pajaohjaajilta saatu tuki ja ohjaus koettiin myös tärkeäksi.

”Pajajakson aikana jokainen päivä oli hyvä”

”Pajan ohjaajat tekevät pajan ilmapiirin sellaiseksi, että siellä on kellä tahansa mukava työskennellä”

”Aina ku kyssyy ni neuvotaan, jaksavat kehuakkin”

Vastauksissa korostui selvästi se, että nuoret kokivat pajajakson vaikuttaneen parantavasti heidän arjenhallintaan ja arkirytmiin. Uusien sosiaalisten suhteiden löytäminen koettiin positiivisena. Nuoret kokivat saaneensa hyvää vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta muilta pajalaisilta. Yksi merkittävä asia oli, että nuorten sosiaaliset taidot ja heidän itseluottamuksensa oli lisääntynyt pajajakson aikana.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista koki, että pajajakson aikana työmäärä ja työtahti olivat sopivia. Hyväksi koettiin myös se, että pajajakson aikana sai tehdä monipuolisesti työtehtäviä. Kaksi tutkimukseen osallistuneista nuorista olisi kuitenkin kaivannut enemmän vaihtoehtoja työtehtäviin, jotta työssä olisi enemmän haastetta ja vaihtelua. Nuoret kokivat saaneensa lisää kokemusta sekä oppineensa uusia ja erilaisia työmenetelmiä.

”Ei tarvinnut vaan maata kotona tekemättä mitään”

”Tää on tuonu positiivisuutta mun elämään ja halua jatkaakin niin kuteenpäin”

Tutkimuksen avulla halusimme lisäksi selvittää mikä nuorten mielestä oli haastavaa tai vaikeaa pajajakson aikana. Saimme kysymykseen vain vähän vastauksia. Useimmat vastaajista olivat tyytyväisiä pajajakson sisältöön sellaisena kuin se nyt oli tai he jättivät vastaamatta koko kysymykseen. Vastaajat eivät kokeneet, että pajajakson aikana olisi tullut eteen ylitsepääsemättömiä haasteita tai vaikeuksia. Ainoiksi haasteiksi koettiin aamuhäämmiset, jotta ehti ajoissa töihin. Yksi vastanneista nuorista oli kokenut, että jotkut sosiaaliset tilanteet olivat tuntuneet haastavilta.

Nuorten työpajajakson kokemuksia selvittäessämme, kartoitimme miten työpajajakso oli vaikuttanut nuorten arkielämässä tarvittaviin tietoihin ja taitoihin. Nuoret kokivat työpajajakson vaikuttaneen eniten seuraaviin osa-alueisiin:

- Päivärytmi muuttui säännölliseksi
- Työelämätaidot ja -valmiudet kehittyivät
- Löytyi uusia kavereita
- Opiskelu- /työsuunnitelmat vahvistuivat
- Sosiaaliset taidot vahvistuivat
- Itsevarmuus lisääntyi
- Vastuunottamisen taito lisääntyi
- Elämäntavat muuttuivat terveellisimmiksi

Kaikki vastanneet nuoret kokivat pajajakson vaikuttaneen eniten päivärytmin säännöllistymiseen. Suurin osa nuorista koki työelämätaitojen kehittyneen sekä vastuunottamisen lisääntyneen pajajakson aikana. Lisäksi nuoret toivat vastauksissa esille, että heidän sosiaaliset suhteensa saivat vahvistumista ja monet löysivät uusia kavereita. Vähiten nuoret kokivat muutosta tapahtuneen heidän elämäntapojensa muuttumisessa terveellisimmiksi. Myöskään nuorten päihteidenkäyttöön nuoret eivät kokeneet pajajakson tuoneen muutoksia.

5.3 Tulevaisuuden näkymiä

Tulevaisuusteeman tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia ajatuksia tulevaisuus pajalla olevien nuorten kohdalla herätti. Tulevaisuus herätti nuorissa monenlaisia ajatuksia. Tulevaisuus jännitti, pelotti ja ilmassa oli suurta epävarmuutta. Jokaisella nuorella oli kuitenkin suunnitelmia ja he olivat motivoituneita löytämään oman paikkansa. Osalla nuorista suunnitelmissa oli saada työpaikka ja osa heistä vielä

mietti oikeaa koulutusalaan. Osalla haastatelluista ei ollut vielä selkeää tulevaisuuden suunnitelmaa.

”Tulevaisuus? Mä yritän nähdä sen positiivisena, et mä saisin joskus työtä, mut mä oon hyvin skeptinen sen asian suhteen. Mä odottelen kyllä, täs on aikaa... Et ei tiedä mitä tapahtuu viiden vuoden päästä? Mut vähä pelottaa...”

”Tällä hetkellä toivon, että sen koulupaikan sais. En tiä että jos ei nytään pääse, niin mitä sitä ens vuonna tekis?”

”Mä haluan semmosen ammatin, josta mä edes jonkin verran pidän. Sais sit jotain työuraa ja vähän elämänsä alkuun. Sit jos kiinnostaa, niin mähän voin lukee vaik nelikymppisenä itteni tohtoriks.”

5.4 Elämäntilanne työpajajakson jälkeen

Tämän teeman kysymykseen saimme vastauksia lomakekyselyyn vastanneilta nuorilta. Kysymyksellä halusimme selvittää, mitä nuorille tapahtui pajajakson päätyttyä ja mikä heidän tämän hetkinen elämäntilanteensa oli. Pajajakson päätyttyä kahdeksasta vastanneesta kolme sai heti työpaikan ja yksi avotyöpaikan. Yksi nuorista lähti armeijaan. Kaksi nuorista aloitti opiskelun ja yksi vastanneista jäi työttömäksi.

Kyselystä kävi ilmi, että nyt parin vuoden kuluttua työpajajakson päättymisestä vastanneista viisi oli työttömänä. Yksi oli työelämässä ja yksi avotyössä. Lisäksi yksi heistä oli opiskelemassa.

5.5 Työpajatoiminnan kehittämisideoita

Nuoret toivoivat, että pajajaksolle pääsisi helpommin, ennen työttömyysjakson pitkittymistä. Suurin osa vastaajista toivoi enemmän yhteistyötä paikallisten yritysten ja koulujen kanssa. Nuoret toivoivat työpajoille laajempia tiloja, jotta olisi mahdollista työllistää useampia nuoria kerrallaan ja olisi mahdollista monipuolistaa työvaihtoehtoja. Nuoret kaipasivat myös perustyötehtävien lisäksi enemmän muuta erilaista toimintaa, kuten koulu- ja työpaikkavierailuja, retkitoimintaa, työkokeiluja yrityksiin ja erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin tutustumista. Kehittämisehdotuksina mainittiin myös se, että työpajatoiminnasta pitäisi tiedottaa enemmän erilaisissa tiedotusvälineissä.

”Nuorten pitäis päästä pajalle aiemmin”

”Laitetaan pajalaiset päiväksi ihan kunnon töihin, vaikka päiväksi kaupan kassalla”.

Käsi- ja taidetyöpajalle toivottiin kattavammin materiaalivaihtoehtoja käsillä tekemiseen, jotta pajajakson aikana voisi tehdä kädentaitoja vielä monipuolisempia materiaaleja hyödyntäen. Osa nuorista koki, että erilaiset työtehtävät monenlaisia materiaaleja käyttäen parantaisivat pajajakson mielekkyyttä.

”Mahollisimman paljon tutustumisia kouluihin ja työpaikkoihin”

Metallipajan vastauksissa toivottiin myös monipuolisempia työtehtäviä. Vastauksissa toivottiin esimerkiksi pienkonekorjausta ja sähkölaitteitten purku- ja kierrätystoimintaa. Metallipajan puolella toivottiin, että hitsaustaitonsa voisi osoittaa esimerkiksi suorittamalla hitsausluokka-pätevyyksiä. Lisäksi nuoret toivoivat, että työpajalla olevia koneita ja laitteita voitaisiin uudistaa nykyaikaisempiin ja toimi-

vimpiin. Pajalla nykyään käytössä olevat koneet ja laitteet eivät vastaa enää tämän päivän laatuvaatimuksia. Kun nuoret oppisivat käyttämään nykyaikaisia, tämän päivän työelämässä käytössä olevia koneita ja laitteita, niin heidän olisi helpompaa siirtyä työelämään pajajakson jälkeen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää Nivalan nuorten työpajalla olleiden nuorten kokemuksia työpajajaksosta. Päädyimme keräämään tutkimusaineistoa teemahaastattelun sekä postitse lähetettävän lomakekyselyn avulla. Kohderyhmän tuntien valikoimme haastattelun parhaimmaksi keinoksi selvittää nuorten kokemuksia. Koska haastateltavien nuorten määrä jäi vähäiseksi, halusimme tehdä vielä täydentävän lomakekyselyn, jotta saisimme mahdollisimman kattavasti tietoa nuorten kokemuksista.

Tutkimukseemme saaduista vastauksista kävi selville, että suurin osa nuorista kaipasi jotain sisältöä elämäänsä työttömyyden aikana. Vastauksissa korostui myös se, että nuoret kokivat itsensä yksinäisiksi ja ulkopuolisiksi. Tähän tunteeeseen vaikutti vahvasti se, että usean nuoren kohdalla lähimmät kaverit olivat opiskelemassa tai töissä. Monet nuorista kokivat elämänsä olleen päämäärätöntä heidän työttömänä ollessaan.

Haastatelluista sekä lomakekyselyyn vastanneista nuorista kaikki olivat olleet työttömänä ennen pajajakson aloittamista. Suurimmalla osalla nuorista ei ollut suuria odotuksia työpajajaksolta. Tutkimuksessamme tuli esille, että kaikki vastanneet nuoret kokivat työttömyysjakson katkeamisen ja pajalle pääsemisen myönteisenä muutoksena elämäänsä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että pajajaksolla nuorten arjenhallinta ja arkirytmii ovat huomattavasti parantuneet. Lisäksi pajalaiset kokivat saaneensa lisää kaivattuja sosiaalisia suhteita. Työpajalla he olivat tutustuneet muihin samassa tilanteessa olleisiin nuoriin ja työpaja oli tarjonnut heille yhteisön, johon kuulua työttömyyden aikana. Suurin osa pajajakson käyneistä nuorista koki saaneensa vahvistusta työelämässä tarvittaviin taitoihin,

sekä toivottua työkokemusta. Joiden vastanneiden kohdalla työpajajakso oli ensimmäinen kokemus työelämästä.

Tutkimustulosten mukaan tulevaisuus huolestutti nuoria ja herätti heissä monenlaisia pelonsekaisia tunteita. Usealla nuorella oli selkeitä tulevaisuuden suunnitelmia ja haaveita. Joillekin nuorille tulevaisuus oli täysin avoin, eikä heillä ollut selkeitä suunnitelmia tulevaisuuden suhteen. Vastauksissa korostui kuitenkin se, että kaikilla tutkimukseemme osallistuneilla nuorilla oli vahva halu löytää oma paikkansa yhteiskunnassamme. Osa nuorista halusi löytää itsellensä mieluisan opiskelupaikan. Osalla nuorista oli selkeä tavoite löytää itselle hyvä työpaikka ja tulla toimeen omillaan. Nuorten vastauksista tuli myös esille heidän halunsa löytää vakituinen työpaikka, jotta he voisivat hankkia oman asunnon ja perheen.

Pajajakson päätyttyä vain yksi vastanneista jäi työttömäksi. Muut vastanneista löysivät itselleen työ- tai opiskelupaikan. Pitemmällä aikavälillä nuorten tilanteet vaihtelivat suuresti työllisyys- ja työttömyysjaksojen vaihdellessa. Vastauksista kävi ilmi, että pajajakson jälkeen nuorilla oli ollut eripituisia työllisyys- ja opiskelujaksoja, mutta tällä hetkellä moni nuorista oli taas työttömänä sekä osa opiskellessa. Tutkimustuloksista voidaankin siis päätellä, että työpajajaksolla on selvästi positiivinen vaikutus nuoren elämään, koska suurin osa nuorista löysi pajajakson jälkeen itselleen työ- tai opiskelupaikan.

Tutkimuksemme avulla annoimme nuorille mahdollisuuden tuoda esille omia kehitysideoita työpajajakson kehittämiseksi. Nuoret nostivat hyviä kehittämisideoita pajatoiminnalle Nivalassa. He eivät vaatineet mahdottomia asioita vaan sellaisia, jotka ovat täysin toteuttamiskelpoisia. Tiedämme että osittain niitä Nivalassa jo toteutetaankin, mutta niitä voitaisiin jatkossa kehittää entisestään. Tutkimukseemme saaduista vastauksista kävi ilmi, että nuoret toivoivat enemmän yhteistyötä paikallisten yritysten ja oppilaitosten kanssa. Nuoret kokivat sen helpotta-

van siirtymistä pajajakson jälkeen töihin tai opiskelemaan. Nuoret halusivat lisäksi enemmän työpaikka- ja oppilaitos vierailuja sekä mahdollisuutta päästä työkokemuun jo pajajakson aikana. Nuorten vastauksien pohjalta mietimme ratkaisuksi tähän työpajajaksoon liitettävää työelämäjaksoa yrityksiin. Olisi tärkeä tukea työelämäjaksoa pajan ohjaajien yhteydenpidon avulla. Nuori saisi kaivattua työkokemusta ja yritykset mahdollisuuden saada potentiaalisia työntekijöitä.

Vastauksissa nuoret kokivat tärkeäksi, että pajajaksolle pääsisi mahdollisimman pian työttömyysjakson alettua. Nuoret kokivat, että nuorisotakuusta huolimatta pajalle ohjautuminen ja pääseminen on edelleenkin hidasta ja vaatii monen eri viranomaisen luona käymistä erikseen. Osa nuorista oli tyytyväisiä pajajaksoon sellaisenaan, eivätkä he kaivanneet siihen mitään muutoksia.

Tutkimuksen aineiston vähyyden vuoksi on syytä muistaa, että tutkimuksesta saatuja tuloksia ei voida yleistää, vaan niitä voidaan pitää suuntaa antavina. Tutkimustulosten pohjalta voidaankin johtopäätöksenä todeta, että työpajatoiminnalla on merkittävä vaikutus nuoren elämään. Työpajatoiminnan avulla voidaan parantaa nuorten elämänhallintataitoja ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi nuoret saavat työpajajaksolta hyödyllisiä elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, joiden avulla heillä on mahdollisuus mennä elämässä eteenpäin.

7 POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyöprosessin hakemalla työllemme tutkimuslupaa keväällä 2013. Tutkimussuunnitelman esitimme toukokuun 2013 opinnäytetyöseminaarissa. Kesän 2013 aikana aloitimme opinnäytetyön valmistelun perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Lisäksi aloimme hahmotella opinnäytetyöhömmä mahdollista teoriapohjaa. Syksy 2013 meni tiiviisti sosionomi-opintojen parissa, joten opinnäytetyön työstämiseen ei juuri jäänyt aikaa. Loppuvuodesta 2013 jatkoimme taas tiiviimmin opinnäytetyömme parissa. Olimme koko opinnäytetyöprosessin ajan säännöllisesti yhteydessä Nivalan nuorten työpajan ohjaajiin, joiden kanssa keskustelimme ja hahmottelimme opinnäytetyötämme.

Aineistonkeruun vaihtoehtoja miettiessämme haastattelu tuntui luontevimmalta vaihtoehdolta, koska tarkoituksena oli kartoittaa nuorten kokemuksia. Haastattelu osoittautui oikeaksi vaihtoehdoksi ja näin syvällisempiä ja tarkempia vastauksia kysymyksiimme. Koimme että haastattelujen tekeminen työparin kanssa oli helpompaa ja saimme enemmän irti haastatelluista, koska pystyimme täydentämään toistemme kysymyksiä haastattelun aikana. Meille oli positiivinen yllätys, että haastattelutilanteet sujuivat niin luontevasti ja avoimessa ilmapiirissä. Olimme myös olettaneet, että haastatteluiden litterointi ja aineiston analysointi olisi haastavaa ja aikaa vievää. Koimme kuitenkin, että työparityöskentelystä oli tässäkin vaiheessa hyötyä ja se nopeutti työn etenemistä. Parityöskentelyn etuna koimme myös, että saimme jatkuvasti reflektoiden käydä läpi tutkimusaineistoa ja teoriaa.

Haastavimmaksi vaiheeksi opinnäytetyötä tehdessä osoittautui kyselyn toteuttaminen työpajalla olleille nuorille. Halusimme toteuttaa kyselyn mahdollisimman isolle joukolle pajajakson käyneitä nuoria Webropol-kyselyn avulla. Tarkoituksena oli löytää tutkimukseemme sellaisia pajalla olleita nuoria, joiden pajajakson päät-

tymisestä oli kulunut ainakin 1-2 vuotta, jotta saisimme tietoa pajajakson vaikutuksista pitemmällä aikavälillä. Kyselyn toteuttaminen Webropol-muotoisena kaatui jo heti alkumetreillä siihen, ettei meillä ollut mahdollisuutta saada pajalaisten sähköpostiosoitteita, jotta kysely olisi voitu toteuttaa. Ainoaksi vaihtoehdoksi meille jäi toteuttaa kysely postin kautta. Kyselyn lähettäminen täytyi kuitenkin toteuttaa työpajan yksilövalmentajan kautta, jotta työpajalla olleiden nuorten henkilötiedot eivät tulleet missään vaiheessa meidän tietoomme.

Toteutimme yksilöhaastattelut käsi- ja taidetyöpajalla tammikuussa 2014. Saimme haastattelun neljältä nuorelta. Lisäksi helmikuussa 2014 saimme vielä mahdollisuuden päästä haastattelemaan metallipajan käynnyttä nuorta. Koimme tärkeäksi, että meillä oli molempien pajojen käyneitä nuoria vastaamassa kysymyksiimme. Näin saimme kattavamman kuvan nuorten kokemuksista ja kehittämisideoista. Tutkimustuloksissamme ei erikseen mainita kenenkään haastateltavan sukupuolta, mutta koimme tärkeäksi että saimme molempien sukupuolten edustajia haastateltaviksemme.

Haastatteluiden jälkeen valmistelimme lomakekyselyn samojen teemojen pohjalta, joita käytimme myös haastatteluissa. Saimme tiedon yksilövalmentajalta, että pajan saatavilla oli neljäkymmenen vuosina 2011 – 2012 pajalla olleen nuoren yhteystiedot. Kyselyt postitettiin pajan toimesta tammikuun 2014 lopulla. Kyselyymme vastasi neljästäkymmenestä nuoresta kahdeksan. Olisimme toivoneet saavamme toki paljon enemmänkin vastauksia. Mietimme syitä siihen miksi emme saaneet enemmän vastauksia. Oletettavasti vastaajamäärän vähyys saattoi osittain johtua siitä, että postissa lähetettävä kysely koettiin nuorten mielestä epäkiinnostavaksi. Emme voineet myöskään tietää, kuinka moni osoitetieto oli paikkansa pitävä ja kuinka moni kirje oikeasti tavoitti nuoren. Kohderyhmän huomioonottamisen uskomme, että Webropol-kyselyn avulla olisimme voineet saada enemmän vastauksia kyselyymme. Nykyajan nuorille tietokoneen käyttö on luonnollisempi

ja yleisempi tapa kommunikoida kuin perinteinen kirjeposti. Olimme kuitenkin kiitollisia jokaisesta vastauksesta, jonka saimme. Jokainen vastaus oli opinnäytetyömme kannalta meille äärimmäisen tärkeä ja arvokas.

Koska kaikki lomakekyselyyn saamamme vastaukset olivat sävyltään myönteisiä, pohdimmekin kokevatko kaikki työpajalla olleet nuoret todella näin. Jättivätkö juuri ne nuoret vastaamatta, joilla ei ollut niin myönteisiä kokemuksia pajajakson annista? Olisi ollut mielenkiintoista saada myös negatiivista palautetta kirjattua tutkimukseemme. Negatiivisen palautteen kautta olisi mahdollisesti noussut myös enemmän kehittämisideoita ja parannusehdotuksia pajatoiminnalle. Tiedossamme on kuitenkin, että aika harvat nuoret lopettavat pajajakson kesken. Siinä mielessä vastaukset ovat yhteneväiset myönteisistä pajajaksokokemuksista. Keskeytyksiä tulisi varmasti paljon enemmän, jos nuoret eivät kokisi pajajaksoa mielekkääksi. Sama positiivinen palaute pajajaksosta tuli esille myös yksilöhaastatteluissa.

Yksilöhaastatteluissa nousi vahvasti esille nuorten elämänusko, tulevaisuuden haaveet ja unelmat sekä halu löytää oma paikka yhteiskunnassamme. Haastatteluissa nuoret uskalsivat kyseenalaistaa rohkeasti myös median luoman kriittisen suhtautumisen nykyajan nuoriin ja heidän kykyihinsä löytää oma elämänuransa. Nuorten puheista kuului selvästi se, että he kaipasivat yhteiskunnan hyväksyntää. Lisäksi he kokivat tarvitsevänsä vahvistusta löytää oikea polku edetä elämässään ja saavuttaa asettamansa tavoitteet ja päämäärät. Suomessa nuorten syrjäytymistä pyritään ehkäisemään nuorisotakuun avulla, mutta takuu ei yksinään riitä, jos nuoret eivät itse koe saavansa tarpeeksi nopeasti apua opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin haasteisiinsa. Nuoret toivoivat vastauksissaan pääsevänsä nopeammin pajalle sekä ilman monien viranomaisten kautta kulkemista.

Nuorten tilanteeseen vaikuttaa vahvasti myös se, että alueelliset erot ovat liian suuria. Alueellisissa eroissa korostuu vahvasti palveluiden toimivuus ja palveluiden tarjonnan saatavuus. Työvoimahallinnossa vuoden 2013 alussa toteutetut laajat uudistukset ovat vaikuttaneet heikentävästi muun muassa työttömien nuorten tilanteeseen ja palveluiden piiriin ohjautumiseen. Palvelut karkaavat yhä kauemmaksi nuorten ulottumattomiin ja esimerkiksi Nivalan kaupungissa ei ole enää omaa työ- ja elinkeinotoimistoa. Kulkeminen toiselle paikkakunnalle asioimaan työ- ja elinkeinotoimistoon on monelle hankalaa ja vaikea järjestää. Jotta nuorten asioihin voitaisiin parhaiten vaikuttaa, täytyisivät lähipalvelut säilyttää pienilläkin paikkakunnilla ja tehdä niistä mahdollisimman matalan kynnyksen palveluita asiakkaille.

Tutkimuksemme mukaan nuoret kokivat pajajakson vahvuudeksi yhteisöllisyyden, hyväksytyksi tulemisen tunteen, vertaistuen, myönteisen ilmapiirin ja pajaohjaajilta saaman ohjauksen ja tuen. Monet nuoret arvostivat suuresti työpajalta saamaansa työkokemusta ja työelämässä tarvittavien valmiuksien vahvistumista. Tutkimustuloksia tarkastellessamme havaitsimme, että pajajakson vahvuus löytyy elämänhallintataitojen parantumisesta. Lähes kaikkien pajalaisten kohdalla, pajajakso oli auttanut heidät takaisin arkirytmiin, lisännyt heidän sosiaalisia suhteitaan ja parantanut heidän sosiaalisia taitojaan. Kaikki nämä esille tulleet asiat parantavat nuoren valmiuksia hakeutua koulutukseen ja työelämään. Se on ehkä pajajakson arvokkain anti nuorelle.

Työttömyys kaivertaa usein nuorten itsetuntoa, lisää epävarmuutta ja tuo ulkopuolisuuden tunnetta. Työpajalla toimivien ohjaajien olisikin tärkeää tiedostaa kuinka paljon nuori tarvitsee tukea ja rohkaisua. Nuorelle pitäisi antaa tilaisuuksia kokea pystyvänsä osallistumaan ja vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin ja sitä kautta koko ympäröivään yhteiskuntaan. Työpajatoiminnan tulee myös opettaa nuorille yhteiskunnan- ja työelämän pelisääntöjä.

Opinnäytetyömme osoittaa, että harva nuori jää omasta halustaan kaiken ulkopuolelle. Nuoret tarvitsevat aikuisen aikaa, tukea ja ohjausta oikea-aikaisesti, jotta he löytäisivät oman paikkansa. Työpajatoiminnan avulla nuori saa juuri sitä tarvitsemaansa tukea, jonka avulla hän pääsee eteenpäin ja voi saavuttaa tavoitteensa. Parhaimmillaan pajajakso voimaannuttaa nuorta ja parantaa hänen motivaatioaan suunnitella ja toteuttaa tulevaisuuden suunnitelmia.

Tutkimustyötä tehdessä meille heräsi kehittämisideoita pajatoimintaan liittyen. Koemme, että jatkossakin olisi tärkeää selvittää nuorten kokemuksia työpajajaksoista. Sen avulla työpajatoimintaa voitaisiin kehittää jatkuvasti sellaiseksi, että nuoret itse hyötyisivät siitä kaikista eniten. Olisi myös hyvä, jos kyselyt voitaisiin toteuttaa Webropol-kyselynä, koska siihen on nuorten helppo ja nopea vastata. Hyvä jatkotutkimusaihe olisi myös selvittää työpajan yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien toiveita työpajan kehittämisestä, koska työpajoilla toimitaan jatkuvasti moniammatillisesti.

Syksyllä 2013 osallistuimme Kokkolan Centria-ammattikorkeakoulun järjestämään Avaimia syrjäytymisen ehkäisyyn seminaariin. Kasvatustieteen tohtori ja tutkija Anna-Liisa Lämsä esitelmöi seminaarissa toivon pedagogiikasta syrjäytymisen ehkäisyssä. Esityksessään Lämsä korosti sitä, että nuorilla tulevaisuus on aina edessäpäin ja toivoa paremmasta huomista on aina olemassa. Siksi olisikin syytä muistaa rohkaisemisen ja toivon ylläpitämisen tärkeys nuorisotyötä tehtäessä.

Opinnäytetyö oli meille kokonaisuudessaan opettavainen ja antoisa prosessi. Koimme monenlaisia haasteita ja onnistumisen hetkiä työtä tehdessämme. Erityisen vaikeaksi osoittautui opinnäytetyön yhteensovittaminen muiden opintojen sekä perheen kanssa. Vaikka opinnäytetyön teko oli meille välillä haasteellista, niin koemme, että työparityöskentely auttoi monessa tilanteessa eteenpäin. Vaikeuksista huolimatta olemme lopputulokseen tyytyväisiä. Opinnäytetyön avulla

saimme mahdollisuuden tukea nuorten osallisuutta ja tuoda nuorten äänen kuuluville.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Ahola, S. & Galli, L. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Ohipuhuttu nuoruus? Anttila, A., Kuussaari, K. & Puhakka, T. (toim.)

Brandt, M. 2007. Nivelvaiheen vahvistamisen keinot ja pysyvät rakenteet. Teoksessa Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. (toim.) Nuoret eivät odota. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1081908>. Luettu 22.2.2014.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Kirjassa: Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kemppinen, P. 1997. Nuori minänsä vankina. Kannustusvalmennus Oy: Tumma-vuoren kirjapaino Oy.

Kettunen, T., Ihalainen, J. & Heikkinen, H. 2001. Monimuotoinen sosiaaliturva. Juva: WS Bookwell Oy.

Kuure, T. (toim.) 2001. Aikuistumisen pullonkaulat. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo Oy.

Nivalan nuorten työpaja. Toimintakertomukset 2009 – 2011.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Nuorisotakuu 2013. Nuorisotakuu auttaa eteenpäin. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/info>. Luettu 10.2.2014.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Toiminnantarkastuskertomus 146/ 2007. Edita Prima Oy.

Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. (toim.) 2007. Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Selvityksiä 2007:61. Helsinki: Yliopistopaino.

Vilkkä, H. 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Välimäki, K. 2007. Nuorelle turvattava erilaiset aikuistumisen polut. Teoksessa Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. (toim.) Nuoret eivät odota. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1081908>. Luettu 10.2.2014.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 2014. Www- dokumentti. Saatavissa: <http://www.tpy.fi>. Luettu 17.1.2014.

TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTA:

- Ikä
- Koulutus
- Onko sinulla kesken jääneitä opintoja?
- Työkokemus

ENNEN TYÖPAJAJAKSOA:

- Elämäntilanne ennen pajajakson alkua
- Mitä kautta tulit pajalle ja miksi?
- Millaisia ennakko ajatuksia sinulla oli pajajaksosta (odotukset, toiveet, pelot yms.)
- Mitä tavoitteita sinulla oli pajajaksolle?

TYÖPAJAJAKSON VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET:

- Vastasiko työpajajakso odotuksiasi?
- Saavutitko tavoitteesi?
- Mikä työpajajaksossa oli hyvää/huonoa?
- Mikä pajajaksossa oli haastavaa/vaikeaa?
- Miten pajajaksoa voisi mielestäsi kehittää? (mitä uutta haluaisit sisältyvän työpäivään, pajajaksoon, yms.)
- Saitko riittävästi ohjausta jakson aikana?

TYÖPAJAJAKSON MERKITYS:

Miten työpajajakso on vaikuttanut sinun elämäntilanteeseesi?

- Terveelliset elämäntavat
- Säännöllinen päivärytmi/arjen sujuvuus
- Päihteiden käyttö
- Itseluottamus
- Vastuullisuutta
- Sosiaalisia taitoja
- Ystävyysuhteet
- Uusien taitojen oppiminen
- Intoa opiskeluun/töiden hakemiseen
- Jotain muuta, mitä?

TULEVAISUUS:

- Mitä ajatuksia tulevaisuus sinussa herättää, minkälaisia suunnitelmia sinulla on tulevaisuuden suhteen?
- Onko pajajakso vaikuttanut sinun tulevaisuuden suunnitelmiin?
- Mitä haluaisit tehdä pajajakson jälkeen?
- Haluaisitko kertoa vielä jotakin muuta?

LUPA HAASTATTELUN NAUHOITUSTA VARTEN

Opiskelemme Ylivieskan Centria ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Valmistumme keväällä 2014 sosionomiksi. Teemme opinnäytetyöhömmme liittyvää tutkimusta Nivalan nuorten työpajalle. Tutkimuksen avulla kartoitamme pajalaisten kokemuksia työpajajaksosta.

Haastateltavat pysyvät nimettöminä eikä heitä pystytä tunnistamaan valmiista opinnäytetyöstä. Haastattelun voi keskeyttää halutessaan missä vaiheessa tahansa. Aineistoa käytetään ainoastaan opinnäytetyötämme varten.

Allekirjoittamalla lupalomakkeen suostun osallistumaan opinnäytetyöhön liittyvään teemahaastatteluun. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelu nauhoitetaan. Olen saanut riittävästi tietoa opinnäytetyöhön liittyvän aineiston käsittelystä.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

LOMAKEKYSELY TYÖPAJAJAKSON KÄYNEILLE NUORILLE

1. MITÄ KOULUJA OLET KÄYNYT?

- Peruskoulu
- Lukio
- Ammatillinen koulutus (miltä alalta?)
- Tutkinto jäänyt kesken (minkä alan tutkinto?)

2. TYÖKOKEMUS

- Ei lainkaan
- Alle 6 kk:tta
- 6 kk:tta – 12 kk:tta
- Yli vuosi

Miltä alalta työkokemuksesi on?

3. MITÄ TEIT ENNEN TYÖPAJAJAKSOA?

4. MITÄ KAUTTA TULIT TYÖPAJAJAKSOLLE?

- TE-toimisto
- Sosiaalitoimi
- Etsivä nuorisotyö
- Muuta kautta, mitä?

5. MILLAISIA ODOTUKSIA SINULLA OLI TYÖPAJAJAKSOLLE

6. MIKÄ TYÖPAJAJAKSOSSA OLI HYVÄÄ?

7. MIKÄ TYÖPAJAJAKSOSSA OLI HAASTAVAA/VAIKEAA?

8. MITÄ TEIT TYÖPAJAJAKSON JÄLKEEN?

- Lähdin opiskelemaan
- Sain työpaikan
- Jäin työttömäksi

Muuta, mitä?

9. MIKÄ ON TILANTEESI TÄLLÄ HETKELLÄ? (työssä, työttömänä, opiskelemassa, muu mikä?)

10. MITÄ ARKIELÄMÄSSÄ TARVITTAVIA TIETOJA JA TAITOJA SAIT LISÄÄ TYÖPAJAJAKSON AIKANA?

Päivärytmi muuttui säännöllisemmäksi __

Elämäntavat muuttuivat terveellisemmiksi__

Sain uusia kavereita__

Sosiaaliset taitoni kehittyivät__

Työelämätaidoni kehittyivät__

Sain lisää itseluottamusta__

Vastuun ottaminen lisääntyi__

Sain vahvistusta opiskelu-/työsuunnitelmille__

Jotain muuta, mitä?__

11. MINKÄLAISIA VINKKEJÄ ANTAISIT SIITÄ, MITEN TYÖPAJA PYSYISI PARHAITEN TUKEMAAN NUORIA JA KEHITTÄMÄÄN YLEISESTI TOIMINTAANSA?

--

Kiitos vastauksestasi!

Saatekirje

Opiskelemme Ylivieskan ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Valmistumme keväällä sosionomeiksi. Teemme opinnäytetyöhömme liittyvää tutkimusta Nivalan nuorten työpajalle. Tutkimuksen avulla kartoitamme pajalaisten kokemuksia työpajajaksosta. Kyselyaineisto auttaa myös kehittämään pajatoimintaa.

Kyselylomakkeet on lähetetty Nivalan nuorten työpajan kautta, pajaohjaajan välityksellä. Myös kyselyvastaukset osoitetaan työpajan osoitteeseen, jonka kautta pajaohjaaja toimittaa vastaukset meille. Osoite- ja henkilötiedot eivät missään opinnäytetyön teon vaiheessa ole tulleet opinnäytetyön tekijöiden tietoon, joten vastaajat pysyvät nimettöminä eikä heitä pystytä tunnistamaan valmiista opinnäytetyöstämme. Kyselyn vastaukset analysoituamme vastaukset hävitetään asianmukaisesti. Osallistumalla kyselyyn annatte suostumuksenne osallistumisesta opinnäytetyöhömme.

Toivomme, että sinulta löytyisi pieni hetki vastata meidän kyselyymme, jotta saisimme kattavasti aineistoa opinnäytetyötämme varten.

Toivomme, että palautat kyselymme viimeistään keskiviikkona 5.2.2014 mennessä mukana olevassa palautuskuoressa.

Kiitos osallistumisesta!

Terveisin sosionomiopiskelijat

Anu Junno ja Tuija Kolehmainen